SVERIGES RIKSDAG

# Motion till riksdagen 2026/27:1559

**av Niels Paarup-Petersen och Rasmus Elfström (båda C)**

# Utvärdering av den svenska missbrukspolitiken

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det förebyggande missbruksarbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förutsättningslöst utvärdera effekterna av dagens lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda avkriminalisering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjukvården bör ha det samlade ansvaret för missbruksbehandling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stödinsatser för anhöriga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av injektionsrum och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om personer ska kunna fortsätta i behandling trots fortsatt användande av droger och tillkännager detta för regeringen.

# Motivering

Droger och narkotikamissbruk utgör ett stort problem för de människor som drabbas, för anhöriga och för hela samhället. Enligt EU:s drogobservatorium i Lissabon (ECNN) är narkotikamissbruk en av de största orsakerna till hälsoproblem och dödsfall bland ungdomar och yngre vuxna i Europa.

Generellt är överdos den huvudsakliga dödsorsaken. Satt i relation till befolkningsstorleken var de inrapporterade dödstalen 2013 högst i Estland, Norge och Sverige. Alltför få människor får hjälp med sina missbruksproblem. Därför behövs en genomgripande utredning av orsakerna till den höga narkotikadödligheten och vilka reformer som är nödvändiga för att minska den.

Missbruksvården måste i högre grad präglas av vetenskap och beprövad erfarenhet, och ansvaret för missbruksbehandling bör överföras till regionerna. En stor andel personer som brukar narkotika har en bakomliggande psykisk eller somatisk sjukdom. Därför måste missbruksvården utgå från att i första hand behandla den aktuella sjukdomen och att i andra hand i största möjliga mån lindra sjukdomssymptomen. All annan sjukvård utgår från det perspektivet och missbruksvården ska inte vara något undantag. Sjukvården ska kunna använda sig av substitutionsbehandling.

En del av utredningen av den höga narkotikadödligheten i Sverige bör utvärdera gällande lagstiftning som bland annat kriminaliserar bruk av droger. Lagstiftningens effekter har aldrig utvärderats sedan lagstiftningen förändrades 1988.

En sådan utredning måste även undersöka om dagens lagstiftning är ett viktigt redskap för att förhindra att människor insjuknar i drogberoende, om lagen har bidragit till den höga dödligheten bland människor som använder droger i Sverige och vilka erfarenheter det finns i andra länder av att både minska narkotikamissbruket och minska dödsfallen bland drogberoende. I Portugal har man till exempel valt att avkriminalisera bruket av narkotika. Detta har lett till att antalet unga brukare har minskat, andelen opiatrelaterade dödsfall har minskat och missbruksvården i Portugal har blivit bättre och mer effektiv. I Norge landade en statlig utredning (NOU 2019: 26 Rusreform – fra straff til hjelp) i likhet med den portugisiska modellen i att rekommendera avkriminalisering av användning, köp och innehav av mindre mängder narkotika – och att ersätta straff och böter med obligatoriska uppföljningsmöten i kommuner. Även Sverige borde utreda denna inriktning på narkotikapolitiken.

Samtidigt som samhällets insatser för att hjälpa missbrukare måste utvecklas bör även stödet till missbrukares närstående öka. För barn är stöd och hjälp extra viktigt. För den som har vuxit upp i en familj där någon är beroende är risken sju gånger högre att utveckla ett eget missbruk. I dag räknar man med att minst 60 000 barn i Sverige har en förälder med allvarliga missbruksproblem. Förutom risken att själv utveckla ett missbruk är risken för död i självmord, olyckor eller våld nära tre gånger så stor jämfört med jämnåriga som växer upp utan missbruk i familjen. Det är också mycket vanligare att barnen lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Många gånger tar barnen ett stort ansvar för sina föräldrar och yngre syskon, men det är sällan man pratar med personer som har ett utvecklat beroende om deras roll som föräldrar. De här barnen behöver stöd. Det kan handla om egna samtal, någon att prata med helt enkelt, eller om något så enkelt som hjälp med läxorna.

En ytterligare insats som bör utredas är injektionsrum. I Danmark har injektionsrum existerat i närmare 20 år och har bidragit till att minska dödligheten bland heroinister. Sverige bör utreda liknande insatser för att minska den stora narkotikadödligheten här i landet.

I förlängning av ovan förslag är det också dags att Sverige utvärderar synen på de som deltar i behandlingsprogram. Idag slängs personer ut från behandling om de skulle ta olagliga preparat. Människor kan ha väldigt svårt att lämna ett missbruk, och att vid första återfall slängas ut från behandling innebär att många som skulle kunna ha blivit av med sitt missbruk istället blir av med sin behandling mot samma missbruk.

*Niels Paarup-Petersen (C)* *Rasmus Elfström (C)*